

GENFORENINGS-MINDESMÆRKERNE

I SORØ AMT

Af

Johannes Vejlager.

om Glædesvarder langs den alfare Vej, paa Banker og Samlingspladser trindt om i vort Land, staar 533 Mindesmærker for Genforeningen. Ingen Tildragelse i vor Historie har givet Anledning til Rejsning af saa mange Mindesmærker. Deres tavse Tale kan ingen undgaa at høre. De taler om den trofaste Kærlighed, Haabet, der ikke døde, Taalmodet, som bar oppe i trange Tider, og Alvoren, som ikke opgav det rette, selv om Virkeliggørelsen deraf syntes nok saa fjern, og sidst, men ikke mindst, om den underfulde Glæde, som Genforeningen var for hele det danske Folk.

Mindesmærkerne findes selv i Landets mest af-sidesliggende Egne og paa Smaa-Øerne; men Fordeelingen er ikke jævn. Randers og Aarhus Amter har de højeste Amtsantal, henholdsvis 64 og 44 — og Bornholm det laveste: 1. Og hvad der gælder for Randers og Aarhus Amter gælder tildels for hele Østjylland lige fra Skagen til Flensborg Fjord, hvorimod der er forholdsvis faa i Vestjylland. I Ribe Amt f. Eks., det gamle Grænseamt, hvor Grænsens

Sang har tonet i 56 Aar, findes kun 6, og i Tønder Amt 12 imod 31 i det langt mindre sydøstjyske Amt: Sønderborg. Paa Fyen er der 12 Vest for Odense imod 31 Øst herfor. Fordelingen paa Sjælland er nogenlunde jævn, men dog tættest i Øst og Sydvest. ... Det nationale Sindelags Styrke og Dybde kan selvfølgelig ikke maales ved Genforenings-Mindesmærkernes større eller mindre Tæthed i de forskellige Landsdele, men derimod Folkekarakterens udprægede Forskellighed, der viser sig saa tydelig herigennem, at det ikke kan undgaas at bemærkes af enhver, der beskæftiger sig med disse Mindesmærker.

67 af Mindestenene er rejst privat af enkelte Mænd eller Kvinder, i Reglen Folk, hvis Vugge stod nede i den genvundne Landsdel eller som paa anden Maade havde nær Tilknytning til Sønderjylland. Det er nogle af de mest særprægede, der findes, og der er ofte anvendt Aars Arbejde paa deres Tildannelse. Langt de fleste er dog rejst i Fællesskab af en Kreds af Mennesker, som oftest Byens eller Sognets Beboere, enkelte Steder af to eller flere Sogne i Fællesskab. De fleste Steder staar Stenene derfor ogsaa i Byen, ved Forsamlingshuset, paa Kirkepolden (Pladsen foran Kirkegaardslaagen) eller paa det tidligere Bystævnes Plads. Og der er næsten alle Steder lavet større eller mindre Anlæg omkring Mindestenene. Iveren for at skabe noget til Pryd for Byen eller Eggen har virket Haand i Haand med Trangen til at sætte et synligt Minde om Glædesaaret 1920. Ved Afsløringen har der været holdt store Fester, og flere Steder har de gamle Veteraner afdækket Stenen. Den ældste var den 97-aarige gamle Schmidt i Spandet.

Mange skønne Historier, gamle Sagn o. l. knytter sig til 81 af Mindestenene, der tidligere har været „Offersten“, „Skelsten“, fra en Kæmpehøj, kastet af en Trold e. l., ligesom der kan fortælles baade morsomme og skønne, ja, næsten rørende Træk fra Rejsningen og Transporten af de ofte vældige Granitkolosser. Den største er paa 30,000 kg. De er alle udvalgte med stor Omhu, saa der findes flere fine og sjældne iblandt, over hvis Mangfoldighed i Form og Farve enhver vil kunne glædes, og de er som Regel uden anden Udsmykning end Indskriften, der saa til Gengæld kan være meget smuk. To Steder er anvendt Runer.

Indskifterne er som Regel formet af en Mand eller Kvinde blandt dem, der har rejst Mindestenen, saa de taler med Menigmands Tunge; men netop derved faar disse Indskrifter en særlig Værdi. Deres Form er ofte kort og knap med gammelnordisk Klang.

Saa staar da disse 533 Mindesmærker i Byen, paa Banken, ved Korsvejen og foran Hjemmets Dør og fortæller om vor Tids skønneste Oplevelse, ogsaa naar vort Slægtled forlængst er under Mulde. Granitens Holdbarhed var jo kendt allerede af vore Forfædre, da de ristede deres Runer i den haarde Sten, saa disse Mindesmærker er uforgængelige Glædesvarder om, at den længselsfuldt ventede Genforenings Dag er den skønneste, vi har oplevet. Den vil mindes og forpligte kommende Slægter, saa længe Plov gaar over dansk Jord; — Kulturkampen ved vor Sydgrænse er jo stadig standende. . . .

Som Slutning paa denne Indledning til en nærmere Omtale af de enkelte Mindesmærker i Sorø

Genforenings-Mindesmærkerne i Sorø Amt. 73

Amt skal anføres, at de er nævnt i Rækkefølge som Sognene i *Trap Danmark* ligesom dette Værks Ortografi er lagt til Grund for Stednavnene, der undertiden afviger fra den lokale Stavemaade.

SORØ AKADEMI'S-STEN

Sorø Kødstad, Alsted Herred.

Eleverne paa Sorø Akademi har i Akademi-Haven ladet rejse en Mindesten for Genforeningen. Nogle Elever fandt Stenen, der er 2 Meter høj og 1,5 Meter bred, i Søskoven ved Tuel Sø, Slaglille Sogn. Midlerne til Transporten og Rejsningen tilvejebragtes blandt Elever og Lærere paa Akademiet.

Digteren L. C. Nielsen har forfattet Indskriften:

15. JUNI 1920

AF MULDENS SØVN MAN MIG UDREV,
PAA DET JEG SKULDE MÆLE,
AT DANMARKS SØNNER SAMLET BLEV
BAG DANMARKS GRÆNSEPÆLE.

Aarsdagen for Genforeningen, den 15. Juni 1921, blev Stenen afsløret ved en for Akademiet privat Højtidelighed.

RINGSTED-STENEN

Ringsted Købstad og Herred.

Midt paa vort Lands Hovedø, i Valdemarernes gamle By, Ringsted, er Amtets største og Sjællands trediestørste Genforeningssten rejst paa den gamle Kirkegaard ved Skt. Hansgade. Det er en Stenkolos paa 12,000 kg. Til at forestaa det store Arbejde dannede Ringsted Borgere i Vinteren 1921 en Komité med Borgmester Graversen som Formand, der ogsaa

var den, som havde fremsat Tanken om at rejse Mindestenen. Arbejdsudvalget, hvis energiske Formand var Stadsdyrlæge Axel Petersen, fandt paa „Baunehøjgaarden“s Mark Nord for Kværkeby, nær ved Gaarden og den anselige „Bavnehøj“, en antagelig velegnet Sten, hvis Overflade ikke var synlig i hele sin Udstrækning. Det menes at være en gammel Offersten. Da den blev udgravet viste det sig, at det var en stor Stenkolos, hvis Vægt ansloges til 25,000 kg, hvorfor der maatte foretages en Sprængning. Sprængningen var noget besværlig og maatte foretages i to Tempj, — men lykkedes dog tilsidst. Den benyttede Del af Stenen har en Vægt af godt 12,000 kg. Til Transporten af denne Stenkolos stillede 4de Artilleriafdeling 20 Mand og 20 Heste samt en stor Blokvogn til Raadighed for Arbejdskomitéen. Mandag Aften den 10. Juni blev Stenen læsset paa Blokvognen, og Torsdag Morgen forspændtes 16 Heste, og den 9 km lange Transport mod Ringsted kunde begynde, først ad Markvejen ud til Vejen, som løber gennem Kværkeby, — og den Tur gik godt, skønt der var en vanskelig Passage forbi „Baunegaarden“s Mødding, — derfra videre mod Køgevejen. De ca. 3 km til Kværkeby Runding forløb uden større Uheld; men hvor Vejen støder til Køgevejen skete Katastrofen! Blokvognen holdt godt til venstre for at tage stort Sving, men skønt Vognen var godt 1 m fra Vejgrøften, skred Vejen, og Vognen med Stenen væltede ned i Grøften. Først Dagen efter kunde Transporten fortsættes, og uden yderligere Uheld naaedes Ringsted; men det voldte store Vanskeligheder og meget Slid at komme op ad Skraaningen fra Skt. Hansgade til den gamle

Kirkegaard. Byens Skoleungdom var mødt mandstærk og under høje Raab og Opsang trak de i Kæder og Reb. Undertiden sprang et Reb, saa en hel Række Drengene „plaskede“ til Jorden paa een Gang, hvad der dog kun satte Humøret og Arbejdsiveren yderligere op.

Stenen blev rejst paa en stenbelagt Jordforhøjning med Forsiden ud imod Skt. Hansgade, paa en Plads, der er hævet over Gadens Niveau.

Oberstløjtnant S. J. Bang, Ringsted, har forfattet Indskriften, der i indhuggede Liniebælter staar med Reliefbogstaver:

SOLGRY HAR SIGNET
DAGEN FOR DANMARK.
KRIST LAD DET KENDES
NATMULM ER OMME.

SØNDERJYLLAND
1864—1920.

Nederst paa Stenen ses en opgaaende Sol og tre Bølgelinier, som leder Tanken hen paa Pontopidans Ord: „Hil dig, vor Moders Øjsten, i Nytdis Morgenrøde!“ — og at Danskens Sang og Mejsel­slag ikke er standset endnu. Den vældige Stenkolos fortæller om det skæreste og fineste, vi kender: Morgenrøden!

Aarsdagen for Genforeningen, 15. Juni 1921, blev Stenen afsløret under Overværelse af en tusindtallig Forsamling. Stadsdyrlæge Axel Petersen afslørede Mindestenen, der stod hyllet i et mægtigt Dannebrogsslag; og nærmest Stenen sad Hædersgæsterne, de gamle Veteraner. Efter Afsløringen gik Forsam-

lingen under Faner og med klingende Spil i Procession til Festpladsen ved Tingstenene i Lystanlægget, hvor der blev holdt to til Tiden og Stedet ypperlige svarende Taler, henholdsvis af Oberstløjtnant S. J. Bang, Ringsted, og Pastor P. Severinsen, Bringstrup.

Oberstløjtnant S. J. Bang sluttede sin Tale med et Eventyr om den gamle Bavneshøjssten, der nu var afsløret og indviet som Genforeningssten paa Skt. Hans Kirkeplads.

— — Eventyret begyndte, da de gamle Guder regerede i Norden. Da laa paa Dovrefjeld i Norge en gammel, mosgroet Kampesten, hvori der boede en Vætte. Vætten sov den meste Tid. Under Istiden blev Stenen flyttet til Sjælland. Og da Vætten vaagnede paany, befandt han sig i et saa smukt sjællandsk Landskab, at han kom til at græde. Han havde ellers kun grædt en Gang før. Det var den Gang, Balder var blevet dræbt af den blinde Høder og var faren til de dødes, gustne Rige — Hel!

Senere blev Stenen Offersten.

Men sidste Gang Vætten vaagnede, var Stenen ved at blive flyttet til Ringsted for at komme til at staa som Genforeningssten. Thi et Barn, der blev ført bort af onde Jætter og holdt i Fangenskab, var efter et Ragnarok, hvor Asserne sejrede, kommen hjem. — —

Og Skylden for, at Stenen gik i Grøften i Kværkeby, var udelukkende Vætten. Han havde af Glæde over at skulde fotograferes sat sig ud paa venstre Side af Stenen. Derved skete Uheldet.

Naa, Stenen kom til Ringsted og blev stillet op.

Genforenings-Mindesmærkerne i Sorø Amt. . 77

Forleden Aften, da Oberstløjtnanten kom forbi, kom han i Samtale med den gamle Vætte, der sad ved Siden af Stenen, som Genforeningens levende Aand.

Den gamle Gubbe bad Oberstløjtnanten hilse alle og fortælle ved Festen, hvor glad og stolt han var, og hvor meget han holdt af Danmark, hvor hans gamle Sten var landet. Alle onde Drømme om hedenske Blodofre er nu borte. Og jeg er glad over, fortsatte Vætten, at Christi Navn er hugget ind i min Sten. Thi jeg forstaar, at jeg ikke forgæves har grædt for Balder. Christ er nu kommen tilbage fra de dødes gustne Rige. Han har brudt Dødens Lænker og overvundet Døden for vor Skyld. Hvor er det kønt af den hvide Balder. I er lykkelige. Hele det danske Folk har faaet Evighedshaabet. Glem det aldrig. ... Og nu vil jeg aldrig sove mere. Jeg vil hver Morgen, naar Folk gaar til Arbejdet, puste Arbejdsglæde i dem. Husk I har noget fælles ud over Uenigheden, og dette fælles skal være Baggrund for alt det andet. Tænk paa, jeg sidder deroppe ved Siden af Stenen, nikker mildt til Jer og siger: Husk paa Genforeningen.

Saaledes talte Vætten.

Oberstløjtnanten sluttede: Lad os raabe et Leve for Genforeningens levende Aand, at den maa blive levende i vore Hjerter. Landsmænd! tre rungende Hurra for Genforeningens levende Aand! Den leve, blive frodig og stærk i vort Folk til alle Tider!

Borgmester Graversen, der som Formand for

Komitéen ledede Festen, sluttede det vellykkede, nationale Stævne.

. . . Fotograf Frøkenene Bock, Ringsted, der havde taget en Række Billeder af Genforeningsstenen under Udgravningen, Transporten, ved Katastrofen i Grøften ved Kværkeby og det færdige Mindesmærke, udstillede ved Festen de mange Billeder i Pavillonen mod en lille Entre, der sammen med 30 pCt. af Indtægten ved Salget af Billederne blev givet til Efterskolen i Rends.

Kommunen værner og vedligeholder Mindestenen.

SLAGELSE-STENEN

Slagelse Købstad og Herred.

Lærer Thorsen, Slagelse, fandt i Foraaret 1920 en stor Granitsten i en af Godsejer Neergaards Skove tæt ved Slagelse By; hvorefter han i Sønderjysk Forening for Slagelse og Omegn samt i Slagelse Forskønnelsesselskab foreslog, at den fundne Sten rejstes i Slagelse Lystanlæg til Minde om Genforeningen.

De to Foreninger nedsatte derefter i Fællesskab et Udvalg, som indsamlede Penge og sørgede for Stenens Opstilling.

Den store Sten, som viste sig ikke at være saa smuk, som først antaget, transporteredes paa Blok-vogn fra Skoven til Lystanlægget i Byens østlige Del, hvor den rejstes paa en græsklædt Forhøjning, omkranset af mindre Natursten.

Paa Forslag af Købmand Claudius Nielsen, Slagelse, indhuggedes som Indskrift:

NU ER DAGEN DER,
VI VIL HJEM,
HJEM TIL DANMARK.

Det er Indledningsordene til Sønderjydernes mandige Opraab ved Afstemningen 10. Februar 1920 med Tilføjelse af: „Hjem til Danmark“. . . . Det sønderjyske Valgopraab, formet af Grev Schack, er, som Digteren Kai Hoffmann udtrykker det, „et Prosadigt, værdigt at hugge i Sten“. Her paa Slagelse-Stenen er altsaa benyttet en enkelt Linie, den anden første, men paa Tranekær-Stenen paa Langeland staar hele Prosadigtet mejslet i Mindestenen.

Genforeningsdagen, Fredag den 9. Juli 1920, blev Stenen afsløret ved en Fest, der havde samlet 5000 Mennesker. Sønderjysk Forening og Vaabenbrødrenes Faner stod opplantet ved den tilhillede Mindesten, og der var skaffet magelige Siddepladser til 19 gamle Veteraner fra Byen og Omegnen, der var indbudt som Æresgæster. Formanden for Forskønnelsesselskabet, Købmand Claudius Nielsen, aabnede Festen, hvorefter Sønderjyden, Fabrikant H. P. Philipsen, Slagelse, holdt Afsløringstalen. Efter Afsløringen talte Forstander L. Bech, Flakkebjerg Ungdomshjem, og Lærer Thorsen, Slagelse, sluttede Talerne Række og en af Taleren forfattet Sang blev sunget. Sangen sluttede med Verset:

Slesvigs Land er nu genvundet,
vore dyre Minders Jord.
Sønderjyderne har fundet
hjem til deres gamle Mo'r.
Nu er lægt vort dybe Saar,
Det er Danmarks Jubelaar!

Efter Festen samledes Komitéen og Talerne med de 19 gamle Veteraner til en Fællesspisning, hvor de gamle fortalte interessant og livligt om deres Oplevelser i Krigen 1864.

Forskønnelsesselskabet vedligeholder og værner om Mindestenen.

SKÆLSKØR-STENEN

Skælskør Købstad, Vester-Flakkebjerg Herred.

Som det første offentlige Mindesmærke i Skælskør rejstes der i 1933, — som det sidste af alle —, et Genforeningsmindesmærke ved Hovedindkørslen til det i sin Art enestaaende, nyopførte Gigtsanatorium, og ud til den alfare Vej, Skælskør-Slagelse Landevej.

Mindestenen er rejst paa Initiativ af Grænseforeningen for Skælskør og Omegns' mangeaarige, energiske Formand, Dyrslæge Dalsgaard, som ligeledes afholdt de med Rejsningen forbundne Udgifter. Der havde indenfor Grænseforeningen gennem flere Aar været talt om at rejse en Genforeningssten, men nogen egentlig Enighed herom var der ikke. Foreningsformanden havde dog af Hofjægermester, Kammerherre Greve A. G. Moltke, Espe, faaet skænket en Natursten til dette Øjemed; men da Dyrslægen fandt Stenen for uanselig, rejste han den uden Indskrift i sin egen Have og søgte i Stedet, naar han var ude i sin ret udstrakte Praksis, at finde en mere anselig Sten, værdig til Genforenings-Mindesmærke. Langs Kysten saa Dyrslægen paa adskillige og fandt endelig i Efteraaret 1932 ved Glænøs Kyst, ude i Fladvandet, en næsten 3 m høj, nærmest hjerteformet Sten. Efter at Kystens Ejer, Lensgreve Bent Holstein, Holsteinborg, havde givet Tilladelsen til Stenens Fjernelse, forsøgte to Vognmænd at hale den i Land paa en dertil konstrueret Slæde for derefter at transportere den til Skælskør. Dette mislykkedes fuldstændig. Vognmændene erklærede, at den Sten kunde ikke

flyttes. Dyr læge Dalsgaard opgav imidlertid ikke Haabet, og henvendte sig til Direktør Falck, København, om Assistance. Redningskorpset foreslog at lade Stenen ligge til det ventelig blev Frost og Sne, hvad der vilde lette Transporten. Direktør Dahlberg-Hansen, Skælskør, havde imidlertid af Militæret købt en svær Motor-Blokvogn, og han tilbød nu at bringe Stenen paa Plads mod en Betaling af 250 Kr. Lykkedes det ham ikke, skulde han intet have for sin Ulejlighed. Men det lykkedes. Efter to Dages Slid kom Stenen rullende til Skælskør, hvor den ejendommelige Transport vakte megen Opmærksomhed, — og en Del Ængstelse for, at Broen over Fjordløbet ikke skulde kunne bære den store Belastning, men heldigvis viste Frygten sig ugrundet.

Bestyrelsen for det under Opførelse værende Gigtsanatorie afgav velvillig Grund til Stenens Rejsning, saa den har faaet en baade smuk og iøjnefaldende Plads, saa den gennem Tiderne kan staa som en Opmuntring og Formaning til de mange, der daglig vil faa den i Øjesyn, om Genforeningslykken og Forpligtelsen, som paahviler den enkelte og Folket til Bevarelse af det vundne. Stenen staar til venstre for Hovedindkørselen til Sanatoriet og med Front ud imod Landevejen paa en lille græsklædt Forhøjning med Sanatoriets Haveanlæg til Baggrund.

Paa Forsiden, der er let banet, staar øverst:

SØNDERJYLLAND

1920.

Og i en Bue paa Stenens Fod:

HER STAAR JEG AT MELDE
MENS SEKLERNE GAAR
VOLD HAR STAKKET VÆLDE
TROSKAB BESTAAR.

Indskriften er formet efter forskellige Forslag, indgivet af en anonym, lokal Lejlighedsdigter.

Mindestenen blev opstillet i Forsommeren 1933 uden nogen Art af Højtidelighed, saa Byens første og eneste offentlige Mindesmærke gled ubemærket og stilfærdigt ind i Byens Fysiognomi.

Grænseforeningen for Skælskør og Omegn værner og vedligeholder Mindesmærket.

PEDERSBORG- MINDET

Pedersborg Sogn, Alsted Herred.

Paa et Hjørne af Præstegaardsjorden, lige uden for den gamle Bopladsvold, som omgiver Præstegaardshaven, og overfor Forsamlingshuset, har „Pedersborg Ungdom“ (Ungdomsforeningen), plantet et Lindetræ til Minde om Genforeningen. Omkring Træet er lagt en Kreds af 9 større Kampesten, en for hver af Ungdomsforeningens Bestyrelsesmedlemmer, saa det hele har Karakter efter et gammelt, middelalderligt Bystævne. Der findes ingen Indskrift paa nogen af Stenene, men den evigunge Gymnast og Sangdirigent, Redaktionssekretær Karl Elnegaard, „Sorø Folketidende“, udtalte i Sommeren 1931: „Jeg skal dog se at faa anbragt en Indskrift til Efterslægstens Underretning.“ Træet blev plantet i Efteraaret 1920 og Mandag den 30. Maj 1921 blev Træet og Pladsen indviet ved en større Festlighed, hvor Sognets nu afd. Præst, H. Axelsen-Drejer, talte. Festens Højdepunkt var dog en Kantate af Redaktionssekretær Karl Elnegaard, Sorø: „Ved Genforenings-træet i Pedersborg“, sunget henholdsvis af den store Forsamling, de unge Piger og Karle og reciteret af

Genforenings-Mindesmærkerne i Sorø Amt.

83

Pastor H. Axelsen-Drejer, der gav Indvielsen et Præg,
som vil blive staaende i Erindringen.

Alle: (Mel.: „Å køre vatn, å køre ve“.)

Der staar en Lind ved den gamle Vold
og nær den lille, hvide Kirke
og nær det Sted, hvor i Hedenold
de gamle havde deres Virke,
hvor *Peder Thorstensøn* som Herre sad,
og Fru *Cecilie* sit „Ave“ bad,
hvor Mindets Røst
i Vaar og Høst
om *Volmer* og hans *Tove* taler.

Den Lind blev plantet det Gyldenaar,
da *Sønderjylland* kom tilbage,
da efter Vinter vi fik en Vaar,
hvortil vi aldrig før saa Mage,
og som et Eventyr det lyder end
for danske Kvinder og for danske Mænd,
at *det* blev helt,
som før var delt,
og Ledet atter kom i Lave.

Mens Linden løves i Dannevang,
og Lærken slaar de muntre Triller,
da skal det mindes med frejdig Sang,
at *Kongeaå* ej mere skiller,
at dansk blev atter Sønderjyllands Jord,
en røvet Datter fandt igen sin Mo'r. . .

I Lindens Ly
her i vor By
skal danske Sange glade tone!

Pigerne: (Mel.: „Vort Modersmaal er dejligt“.)

Ja, frejdigt skal det tone, mens Tider skifter om:
Vor Søster og vor Broder igen tilbage kom,
tog atter Plads og Sæde i vore Fædres Gaard
og trofast ved vor Side i Sorg og Glæde staar.

Johannes Vejlager:

Hvad Fædrene de kæmped, hvad Mødrene de græd,
 det blev jo dog omsider til en livsalig Sæd,
 hver Bøn, som steg mod Himlen fra Hjerterets Dyb i Løn,
 den kom med Fryd tilbage en Foraarsmorgen skøn.

Linden: (Reciteret af Pastor H. Axelsen-Drejer.)

Her jeg plantet blev i sjællandsk Jord,
 mine Rødder dybt i Muld sig gemmer,
 plantet blev det Gyldenaar i Fjor,
 som til sene Tider ingen glemmer.

Her jeg løves skal hver nyfødt Vaar,
 over dem, der dvæler her, jeg skygger,
 vokser stærk og større Aar for Aar,
 mens bag Bladehanget Fuglen bygger.

I den lyse Sommer Fuglens Røst
 synges skal om Aaret uden Mage,
 da fra Sønderjyllands fagre Kyst
 danske Mænd og Kvinder kom tilbage.

Som mit Løv er lyst i denne Stund,
 saa skal Mindet staa i lyse Klæder,
 Mindet om den frelste Odelsgrund,
 som blev dansk med Ære og med Hæder.

Ungdomsskare! Se, hvor rank jeg staar
 og mod Solen mine Grene strækker.
 Værn om mig i Vinter og i Vaar!
 fylk om mig jer glad i tætte Rækker!

(Mel.: „Dannevang ved grønne Bred“.)

Karlene:

Gamle Danmark, søndret, delt
 slaaet tungt til Jorden!
 Atter samlet, atter helt,
 atter Enhed vorden!
 Vristet ud af Fjendehaand
 over faldnes Grave,
 bundet fast med stærke Baand, —
 Ledet er i Lave!

Ledet skal vi vogte tro,
 ingen maa det bryde!
 Bygge Værn i eget Bo,
 saa vi Trods kan byde
 Mismod, Tvedragt, Kiv og Splid,
 spænde vore Kræfter;
 da vil der en Grødetid
 vise sig derefter.

(Mel.: „Danmark, dejligst Vang og Vænge“.)
Alle:

Gamle Danmark! Ung du stiger
 frem af Tidens Flod!
 Ældst imellem Verdens Riger
 tusind Aar du stod.
 Snart i Fald og snart i Sæde!
 Aldrig brudt blev dog den Kæde,
 som til Nutid Fortid binder:
 dine dyre Minder.

Gamle Danmark! Moder kære!
 Gennem Sorg og Lyst
 vil vi dine Byrder bære,
 værne tro din Kyst.
 Dine Døtre, dine Sønner
 du med rige Gaver lønner.
 Vi for dig, mens Bølgen ruller,
 Skulder staar ved Skulder!

„Pedersborg Ungdom“ værner og vedligeholder
 Mindepladsen.

STENSTRUP-MINDET

Lynge Sogn, Alsted Herred.

En Del af Stenstrup Bys Beboere har paa Initiative af Gaardejer Frederik Andersen, Stenstrup, rejst et Minde for Genforeningen, formet som et middelalderligt Bystævne.

Paa en aaben Plads i Byens Midte plantedes et Kastanietræ, som nu er vokset godt til. Omkring Træet blev lagt en Kreds af flade Sten, og paa en noget større Sten, forrest i Kredsen, staar Aarstallene:

1864—1920

Aarsdagen for Genforeningen, Valdemarsdag 15. Juni 1921, indviedes Mindepladsen ved en mindre Festlighed, hvor Sognets Præst og Lærer talte.

Byen værner og vedligeholder Mindepladsen.

SIGERSTED-MINDET

Sigersted Sogn, Ringsted Herred.

Amtets ejendommeligste Genforenings - Mindesmærke findes i Sigersted Kirke, paa Kirkeskibets nordre Væg. Her blev der den 25. Marts 1865 afsløret en Marmortavle over fire i 1864 faldne Soldater fra Sognet. Deriblandt Ole Jørgensen, som var den første danske Soldat, som faldt i Krigen (ved Mysunde 2. Februar). Tavlen blev lavet af den slesvigske Billedhugger Kleving og bekostet af Sognets Beboere, men den var uskøn, som den, uden Indfatning, sad paa Skibets Nordvæg. Ved en Indsamling blandt Sognets Beboere blev der i 1920 bekostet en Ramme, udført i Stukkatur, hvori Sønderjyllands to Løver er anbragt samt Aarstallene da vi tabte, og da vi fik Sønderjylland tilbage:

1864—1920

Ved Festgudstjenesten paa Genforeningsdagen, 9. Juli 1920, fandt Afsløringen Sted. For Sognets Beboere, der alle deltog i Festen, blev det et af de højtideligste og skønneste Øjeblikke, de havde oplevet,

særlig for Enken efter den i 1864 første faldne danske Soldat, Ole Jørgensen i Sigersted, som overværede Højtideligheden. Hun døde 10. November 1925. Afsløringen foretoges af Sognepræsten, P. Severinsen, Bringstrup, hvis Tales Tekst var: Fremtid gror af dyre Minder.

ALLINDEMAGLE-STENEN

Allindemagle Sogn, Ringsted Herred.

Lærer Richardt Andersen og Skolebørnene i Allindemagle Skole har ved et lille Anlæg, den gamle Legeplads, tæt op til Skolen og ud til Landevejen Ringsted—Holbæk rejst en mindre Genforeningssten ved Foden af en lille Høj.

Stenen laa næsten skjult i Jorden tæt ved, hvor den nu er rejst. Skolebørnene sled vældigt med at faa den gravet ud og slæbt paa Plads. Genforeningsdagen, 9. Juli 1920, blev den rejst og afsløret ved en lille Festlighed, der overværedes af alle Skolebørnene og deres Lærer med Husstand. I sin Festtale til Børnene gik Lærer Andersen ud fra et af ham i Dagens Anledning forfattet Vers:

Det mærkelige Aar med Flaget højt paa Stang,
med Lysglimt bag Sky, med Sol over Vang,
med Haab om en Fremtid, hvor Fred fæster Bo,
hvor atter bli'r bygget den afbrudte Bro,
hvor det brudte kan heles ved Nøjsomhed og Flid,
naar hver kun vil bruge den kostbare Tid.

Indskriften paa Stenen, der er bestemt af Lærer Andersen, lyder:

SØNDERJYLLAND

1920.

Mellem Sønderjylland og Aarstallet er der indhugget to korsstillede Dannebrogslag. Stenen er ca. 1 m høj og af en smuk Form, „velegnet“, som Lærer Andersen sagde, „til at stilles op som et lille beskedent Minde om den for os alle saa vidunderlige Begivenhed. Og vi har haft og har megen Glæde af Stenen, der virker saa hjemligt og hyggeligt i Harmoni med Omgivelserne; — fordringsløs og dog manende Børn og Voksne til aldrig at glemme det mærkelige Aar med Flaget højt paa Stang“.

Kommunen værner og vedligeholder Mindestenen.

VIGERSTED-STENEN

Vigersted Sogn, Ringsted Herred.

Uden for Vigersted Præstegaard ved Vejen fra Kværkeby til Borup og med den gamle „Kirkelade“ som Baggrund har tidligere Sognepræst i Vigersted G. G. Krog-Meyer, nu Pastor emer., Sorø, ladet rejse en Genforeningssten. Den gamle Præstemand er en Nevø af den kendte danske Præst H. Krog-Meyer i Ulkebøl i Sønderjylland, der allerede i 1848 gjorde Modstand mod alle Hertugens Overgreb og under begge Krigene var en gæstfri Vært imod en Mængde danske Officerer og Menige, som var indkvarteret i Præstegaarden, og som 29. Juni 1864, da Tyskerne besatte Ulkebøl, nægtede at stryge Dannebrog, der vajede i Præstegaardshaven. Flaget blev derfor nedskudt, men H. Krog-Meyer samlede det op og tog det senere med til Snoldelev paa Sjælland, hvortil han rejste efter Udvisningen i August 1864, da han, saavel som Broderen, Pastor C. Krog-Meyer i Satrup, nægtede at aflægge tysk Faneed. Efterfølgerne i

Snoldelev Præsteembede opbevarede trofast det gamle Flag, og Genforeningsdagen, 9. Juli 1920, blev det tillige med et Maleri af H. Krog-Meyer ophængt i Koret i Ulkebøl Kirke.

Den overordentlig smukke Plads ved Præstegaarden ud til den alfare Vej, hvor den gamle Præstemand rejste sin Mindesten, er af prosaisk Oprindelse, idet det er et tidligere Møddingsted, saa det var et stort Arbejde at faa det ryddet, da en Mængde store, tildels tildækkede Sten laa i Møddingstedets Bund. Disse blev fjernet, og Pladsen blev planeret og beplantet med godt 200 forskellige Løvtræer, saa det blev et lille hyggeligt og lunt Anlæg. Forøvrigt viste det sig efter at Anlægget var beplantet og Mindestenen rejst, at Pladsen ikke tilhørte Præstegaarden, men var gammel Gadejord.

Mindestenen er en 2 m høj rød-hvidkornet Granitsten, fundet i Humleore Skov, 2 km fra Præstegaarden, hvor den laa tildels skjult i Skovbunden. Den blev efter at være kørt til Vigersted rejst paa en græsklædt Jordhøj og med Indskriften:

NORDSLESVIG

1920

OG ALDRIG MISTER DEN SIT HAAB,
DER BLIVER MINDET TRO.

„Ved at sætte Nordslesvig vilde jeg,“ sagde den gamle Præstemand, „pointere, at vi ikke fik alt det tilbage, som vi havde mistet. Det har smertet mig at se andre Mindesten med Indskriften som f. Eks.: Sønderjylland genvunden. . . . De to Linier nederst

paa Stenen satte jeg for at udtrykke Haabet om, at en Gang vil „det skilte atter bøje sig sammen“.

I Nørholm Slotspark ved Varde har nu afdøde Stamhusbesidderinde, Frk. I. K. Rosenørn-Teilmann rejst en Sten med samme Indskrift, kun at Tanken er udtrykt mere direkte ved for „Nordslesvig 1920“ at sætte: „Den halve Genforening 1920“. De to nederste Linier er fuldstændig ens, og ejendommeligt nok er Indskriften i Vestjylland forfattet allerede i 1884. Saa her har uafhængigt af hinanden en gammel sjællandsk Præstemand og en aldrende Stamhusbesidderinde i Vestjylland givet Stenen, som de rejste ved Genforeningen, den samme Indskrift, den ene endda forfattet saa tidligt som 1884.

Mindestenen i Vigersted blev uden Festlighed opstillet i Efteraaret 1921, og da Pastor G. G. Krog-Meyer i Sommeren 1924 tog sin Afsked og rejste til Sorø, overdroges Mindestenen til Kommunen, som lovede at værne og vedligeholde den.

MULSTRUP-STENEN

Nordrup Sogn, Ringsted Herred.

Beboerne i Mulstrup rejste i 1920 en Genforeningssten og plantede en Eg, der er i god Vækst, paa en Plads ved Gadekæret, som derefter blev indhegnet. Stenen er ikke særlig stor, men af smuk Form. Den er fundet paa en Mark, tilhørende Gaardejer Fr. Sørensen, Pilebjerggaard. Ejeren skænkede Stenen og indhuggede personlig den af ham foreslaede Indskrift:

15. JUNI 1920

Lørdag den 10. Juli 1920 blev Mindet indviet.

Genforenings-Mindesmærkerne i Sorø Amt. 91

Lærer Clausen plantede det lille Egetræ, medens den store Forsamling sang: „Der er et yndigt Land“. Derefter talte Lærer Clausen om Sønderjydernes nationale Kamp, og under Hurra-Raab afsløredes Mindestenen. Ved et efterfølgende festligt Kaffebord fortalte Højskolelærer P. Rydbert Rejsminder fra Afstemningsdagen i Sønderjylland, og Lærer Clausen talte for Veteranerne, der var indbudt som Æresgæster.

Gdr. Chr. Nielsen, Lillevangsgaard, har skænket Grunden, hvorpaa Stenen, der vedligeholdes af Byens Beboere, er rejst.

TERSLEV-STENEN

Terslev Sogn, Ringsted Herred.

Forpagter Luun, tidligere Sophiendal, tog Initiativet til, at der i 1920 blev rejst en Genforeningssten i Terslev By.

Mindestenen blev fundet paa Sophiendals Mark og af Forpagter Luun transporteret til Opstillingspladsen i Terslev By ud for Brugsforeningen og ud til Gaden. Udgifterne ved Rejsningen afholdtes i Fællesskab af Sognets Beboere.

Forpagter Luun foreslog Indskriften, hvis øverste Linie følger Stenens Runding:

NORDSLESVIGS GENFORENING MED DANMARK

9. JULI 1920.

Efter en Festgudstjeneste paa Genforeningsdagen, 9. Juli 1920, afsløredes Mindestenen i Overværelse af Størsteparten af Sognets Beboere. Dr. Storm Nielsen, Terslev, talte og afslørede Stenen, som han paa Udvalgets Vegne overdrog til Kommunen, der lovede at værne og vedligeholde den.

ULSTRUP-STENEN

Terslev Sogn, Ringsted Herred.

Fhv. Gaardejer I. Ingvorsen, Ulstrup By, har i Gaardens Have ud til offentlig Vej rejst en Sten til Minde om Genforeningen. Den gamle 75-aarige Gaardejer, f. 1845, har personlig indhugget Indskriften og rejst Stenen, der er taget fra Stendiget, som omgav den gamle Slægtsgaard, hvor Søn fulgte Fader siden Kristian den Fjerdes Tid.

Den ret store Sten staar paa en Cementfod, hvorom der er lagt mindre, flade Sten, kranset med en Rabat af Hvidkløver og udenom en Gangsti. Ned mod den stærkt trafikerede offentlige Vej er en stor Græsplæne med Flagstang i Midten og to Birke-træer ved hver Side, der, ikke mindst, naar Dannebrog vajer paa den høje Flagstang, er med til at fremhæve det i sig selv smukke Genforenings-Mindesmærke. Baggrunden for Stenen er baade smuk og ejendommelig, en Halvcirkel, dannet af 36 Favne Kampesten, hentet fra Gaardens gamle Havedige.

Indskriften paa Stenen er forfattet af Lektor Henrik Ussing, Sorø:

9/7 — 1920

TIL MINDE OM GENFORENINGENS DAG,
DA DYB(B)ØL HEJSTE DET DANSKE FLAG.
DA FORTIDS STRID VI TIL GRAVEN BAR,
ER STENEN REJST AF EN SJÆLLANDSFAR.

Paa Stenens Fod:

I. INGVORSEN.

Den gamle sjællandske Bonde har Ære af sit Stenhuggerarbejde og ejendommelige Genforenings-

minde, der stod færdig til Genforeningsdagen, hvor det, uden særlig Højtidelighed, stilfærdigt indgik som Arvegods i den aarhundredaarige Slægtsgaard. — Den nyfigent, jagende Turist vil upaaagtet fare forbi en saadan Mindesten. Det er jo ikke nogen Seværdighed, men et Minde, der jævnt og stilfærdigt fortæller om det danske Folks Glæde ved Genforeningen; om en Stund, da Folkets Lykke følte helt ud i den ringeste Vraa og forenede alle i fælles Glæde og Taknemmelighed. Saa enkelt og usammensat er dette Mindes Tale, at selv et Barn kan fatte det. Børn vil lege omkring det, deres Barndoms minder vil slynge sig ogsaa om det. De vil komme til at holde af det, fordi det hører med til deres Hjem, deres By, og fordi deres Forældre eller Slægt længere tilbage har været med at rejse det. Deres Tanker vil vandre tilbage til Tider, der ligger forud for deres eget Liv, men som de alligevel hører til, til Hændelser, som de ikke har haft Del i, men som alligevel rører ved dem. Og de vil føle sig stærkere knyttet til det Folk, som de er rundet af. De vil staa stille foran den graa Mindesten udenfor Hjemmets Dør og gentage, som Nebsagerstenen i Jylland:

Halvhundred Aar var Danmark delt,
Nu er det atter blevet helt.

HASLEV HØJSKOLE'S-STEN

Haslev Sogn, Ringsted Herred.

Ved Haslev Højskole rejste Forstander Davidsen i 1923 en Sten til Minde om Genforeningen. Det er en godt 2000 kg tung, lys Granitsten, fundet i en Mark i Højskolens Nærhed. Den er opstillet paa tre noget mindre Sten som Underliggere. Indskriften er

bestemt af Forstander Davidsen. Det er et Par Linier af Apostlenes Gerninger. De staar paa Stenen i en elipseformet Indhugning under Aarstallet:

1 9 2 0

GUD FASTSÆTTER TIDERNE
OG GRÆNSERNE FOR FOLKENES BOLIGER.
ACTA 17— —

Søndag den 26. Juli 1923 afsløredes Stenen. Afsløringen fik en særlig højtidelig Stemning ved, at 40 Sønderjyder fra Flensborg og Omegn, der i de Dage var paa Besøg i Haslev, deltog i Festen.

I Solskin og under smældende Flag samledes Deltagerne ved den flagsmykkede Sten, hvorover der var rejst en smuk Port af Flag, Blomster og Grønt. Højskoleeleverne, som var klædt i hvidt med røde Sløjfer, sang flerstemmig, og Højskolelærer Christensen, der førte Højskolens smukke Silkefane, sang nogle Solopartier, støttet af Elevkoret, hvorefter Forstander Davidsen holdt Afsløringstalen, og sluttede saaledes:

Denne Sten, vi afslører i Dag, skal være et Minde og et Vidne. Et Minde om, at Gud har flyttet Grænsen Syd paa, og minde os om Guds Velgerning imod os. Gud gjorde det, og vi skylder ham Tak derfor. Stenen skal tillige være et Vidne. Vi har i Dag Besøg af nogle af vore Landsmænd Syd for Grænsen, og det skal siges her: Det er Gud, der satte Grænsen, det er ikke Tyskerne eller de andre Nationer. Stenen skal være et Vidne om, at det er Gud, der bestemmer, og den skal minde os om, at der er nogle tilbage endnu, der sukker og tynget af

Angst længes tilbage til os, minde os om, at den almægtige Gud hører Bønner.

Jeg tror ikke paa Diplomatiets Kunst i den Forstand, heller ikke paa Krigskunst, men jeg tror paa den almægtige Gud. Tal med ham om, hvad der ligger jer paa Hjertet, og han vil høre jer. Det skal være eder en Trøst, at det ikke er Danmark eller Tyskland eller nogen anden Nation, men Gud, der bestemmer Grænsen.

— — —

Afskeden med Sydslesvigerne var maaske Festens mest uforglemmelige Øjeblik. Mange var bevæget og havde Taarer i Øjnene, da Sydslesvigerne under de 150 hvidklædte Højskoleelevers Afskedssang drog bort. De unge Piger sang med graadkvalte Stemmer og viftede og viftede indtil vore Landsmænd var ude af Syne. — Det var Moderlandets vemodtunge, men opmuntrende Hilsen til de bortdragende Børn.

— — —

Da Deltagerne gik op mod Skolen efter Afsløringen, sad gamle Lærer Hansen ved Vinduet, støttet af kærlige Hænder, og forsøgte at vinke. Han, der fra sin tidligste Ungdom havde baaret Sønderjylland i sit Hjerte, skulde opleve denne Fest, som hans sidste her paa Jorden. Søndagen efter var han død.

Haslev Højskole har overtaget Mindestenen.

TEESTRUP-STENEN

Teestrup Sogn, Ringsted Herred.

Ved Teestrup Forsamlingshus rejste Byens Beboere en Sten til Minde om Genforeningen. Det er en stor, mørkegraa Granitsten, hvis Flade er krydset af flere ophøjede Riller. Den stod oprindeligt paa

en Gravhøj paa Gaardejer Chr. Olsens Mark, Egeledsgaard, Teestrup Sogn. Og enkelte af Byens ældste rystede paa Hovedet ved Tanken om, at Stenen skulde flyttes fra Gravhøjen. De mente, det aldrig vilde gaa godt. Det havde ogsaa sine Vanskeligheder. De to første Vogne, hvorpaa den blev læsset, gik i Stykker, men den tredje holdt. Stenen slæbtes til Byen og opstilledes, omgivet af en Halvcirkel af mindre Sten. I Fundamentet nedlagdes en Flaske, indeholdende en Liste med Navnene paa de af Byens Beboere, der havde givet Bidrag til Stenens Rejsning.

Gaardejerne L. P. Christensen og Chr. Olsen foreslog som Indskrift:

SØNDERJYLLAND
GENFORENET MED
DANMARK
9/7 — 1920

Aarsdagen for Genforeningen, 9. Juli 1921, afslørede Mindesmærket af Sognets daværende Præst, S. A. Nissen, nu Hvedstrup; hvorefter Festen fortsattes i Forsamlingshuset.

Mindestenen er overgivet til Byen, som værner og vedligeholder den.

SKUDERLØSE-MINDET

Teestrup Sogn, Ringsted Herred.

I Haven foran Skuderløse Forsamlingshus, midt i Byen, har Beboerne plantet et Egetræ og rejst en mindre Sten til Minde om Genforeningen.

Den lille, godt 1 m høje Mindesten er rejst paa et Underlag af mindre Sten. Indskriften er:

9/7 — 1920

SØNDERJYLLAND

GENFORENET MED DANMARK

Bag Stenen er Egetræet plantet. Det er med Tilladelse af Godsejer Post hentet i Broksø Skov, Herlufmagle Sogn; og det voksede godt til Trods for den ugunstige Plantetid, først i Juli Maaned.

Ved Indvielsen, Genforeningsdagen 9. Juli 1920, blev der talt af Sognepræsten, S. A. Nissen, nu Hvedstrup, og Seminarielærer Lambertsen, Haslev. Den førstnævnte indviede Mindet.

Foran Mindestenen og Egen, men udenfor Haven, ligger Byens to gamle Tingsten, der kaldes „Majstenen“, og som vel i sin Tid har ligget under Byens Majtræ. De er nu med til at fremhæve Genforeningsmindet og forbinde Fortid og Nutid.

Bestyrelsen for Forsamlingshuset værner og vedligeholder Mindesmærket.

HALKEVAD-STENEN

Skørpinge Sogn, Vester-Flakkebjærg Herred.

I „Halkevad Mindelund“, der i 1918, ved Afsløringen af en Mindesten over Budstikke-Bojsen, Præst i Skørpinge, indviedes til „Sorø Amts Mindelund“, hvor det er Hensigten fremtidig at rejse Mindesten over fortjente Mænd fra Amtet, rejstes i 1920 en Genforeningssten. Allerede i 1881 rejstes der i Lunden, hvor der om Sommeren gennem mange Aar har været afholdt Folkemøder, det første Monument: en Mindesten for Fr. VII. Det var den landskendte, nu afdøde Smed og Forfatter, Johannes Vedel, Høve, „Smeden fra Høve“, som foranledigede

Monumentet rejst af Bestyrelsen for Sorø Amts 4. Valgkreds, der fik lagt Servitut paa Lunden, saa den fremtidig skulde være en Lystskov. Samtidig valgtes en Lokalbestyrelse, der sammen med Valgkredsens Bestyrelse vedligeholder og værner om Mindelunden. Bestyrelsen for „Halkevad Mindelund“, hvis mangeaarige Formand var den førnævnte fhv. Smed og Forfatter Johannes Vedel, Høve, lod Genforeningsstenen rejse. Det er en ret stor, 2 m høj og 2 m bred, mørkegraa Granitsten, i hvis Bagside der findes en Række Sprænghuller. Den er fundet ved de i Nærheden af Slagelse Lystskov beliggende to Smaasøer „Holger Danskes Briller“. Efter den 10 km lange og til Tider vanskelige Transport opstilledes Stenen i sin oprindelige Form uden Tilhugning og Udsmykning af nogen Art paa en Jordhøj, omsat med en Kreds af mindre Sten.

Indskriften:

SØNDERJYLLAND VUNDET —
DET ER DANMARKS MAAL
1920

er de to sidste Linier af Fr. Paludan-Müllers Sang:
„Brat af Slaget rammet“.

Søndag den 29. August 1920 var der Afslørings- og Genforeningsfest. Store Folkeskarer fra Egnen flokkedes om Talerstolen ved Siden af den tilhullede Mindesten. Forstander Bech, Flakkebjærg Ungdomshjem, nu Barnets Højskole, Hindholm, bød velkommen paa Bestyrelsens Vegne, idet han oplyste, at et Ildebefindende havde hindret gamle Johannes Vedel, der skulde have ledet Festen, i at være til Stede. Daværende Udenrigsminister, Dr. phil L. Moltesen og

Redaktør Marott talte, førstnævnte afslørede Mindestenen. Efter en Pavse talte Lærer Arnth Jensen, Gerlev, der særlig henvendte sig til de unge, som havde givet Møde i stort Tal.

Mindelundens Bestyrelse værner og vedligeholder Stenen.

GIMLINGE-STENEN

Gimlinge Sogn, Vester-Flakkebjerg Herred.

Genforeningsstenen i Gimlinge er rejst paa et lille, trekantet Stykke Gadejord mellem Skolen og Gadekæret, paa alle Sider omgivet af Veje. Mindestenen, der er 1,5 m høj og spids opefter, er hentet ude fra den store Gimlinge Enghave, hvor den laa paa en Englod, tilhørende daværende Gaardejer Herm. Hansen, Gimlinge, der skænkede den til Udvalget, som forestod Rejsningen. Det er en usædvanlig smukt formet, graalig Granitsten med tydelig markerede sorte, bølgeformede Aarer.

Midlerne til Stenens Rejsning tilvejebragtes i det væsentligste ved en i Præstegaardshaven afholdt Bazar, hvortil Sognets Beboere havde skænket Gaver og frivillige Bidrag.

Paa Stenens Forside er indhugget en af Lærer Brøns forfattet Indskrift:

9. JULI

SØNDERJYLLAND TROFAST,
DYREKØBT OG LÆNGE SAVNET,
NU AF MODER DANMARK
ATTER FAVNET.

1920.

Johannes Vejlager:

Paa den nordlige Side er indhugget en Om-
skrivning af et Telegram Vener i Hjembæk,
Holbæk Amt, sendte „Flensborg Avis“ paa Gen-
foreningsdagen:

VEMODSFULDT — MEN MED HAAB,
VI TÆNKER PAA DE MANGE,
SOM STAAR TILBAGE
PAA DE SØNDRE VANGE.

Og paa den søndre Side:

REJST AF BEBOERNE
I GIMLINGE SOGN.

Stenen blev rejst i Forsommeren 1920, hvorefter Udvalget, der havde ledet Arbejdet ved Rejsningen, tiltraadt af forskellige Mænd fra de omliggende Byer, indbød til Afslørings- og Genforeningsfest Søndag den 18. Juli 1920. En særlig Indbydelse var udsendt til Omegnens Veteraner, ialt 40, der saa godt som alle gav Møde.

Efter en Festgudstjeneste i Kirken samledes de godt 1000 Mennesker i den store Præstegaardshave, der ligesom den øvrige By var rigt flagsmykket. Fra Verandaen, hvor Udvalgets Formand, Johs. T. Christensen, Vollerup, holdt en kort Velkomsttale, blev der af et Dame- og Herrekor sunget flerstemmig Sang, hvorefter Dr. H. L. Møller og Fru Jutta Skrumsager talte. Med Musik i Spidsen gik Forsamlingen ned til Genforeningsstenen, hvor Folketingsmand, Lærer Arnth Jensen, Gerlev, talte og foretog Afsløringen.

Festen fortsattes derefter i Præstegaardshaven, hvor der var forskellig Underholdning, og hvor der blandt flere Sange blev sunget en til Dagen forfattet

Sang af Gaardejer Johs. T. Christensen, Vollerup:
„En Hilsen til Sydslesvigerne“, der sluttede med
Verset:

Et Hjerterbaand jeg knytter til Moder Danmark fast.
I Hjertet Grænsen skærer, men Baandet aldrig brast,
Gud skærme jere Veje, er Moderbønnens Ord.
Han give Trøst i Trængsel og Kraft i Gerning stor.

Hædersgæsterne, de gamle Veteraner, blev særlig
beværtet, og ved Mørkets Frembrud afbrændtes et
Festfyrværkeri, for saa at slutte med Afsyngelsen af
den gamle Korsfarersang: „Dejlig er Jorden“.

Kommunen værner og vedligeholder Mindes-
mærket.

HYLLESTED-STENEN

Hyllested Sogn, Vester-Flakkebjerg Herred.

Midt i Hyllested By laa gennem mange Slægtled
et Gadekær, „Smedie-Gadəkæret“, som efterhaanden
tildels blev fyldt med allehaande Uhumskheder og
Ragelse, der om Sommeren udsendte en forfærdelig
Stank, og hvis Omgivelser saa mildest talt meget
uhyggelige ud. I 1920 foreslog derfor Gaardejer Ole
Hansen, at Byens Folk i Fællesskab skulde hjælpes
ad med at faa Gadəkæret opfyldt og planeret, hvad
der vandt almindelig Tilslutning, saa Folk tog fat
med vældig Iver. De, der havde Køretøj, kørte Jord,
og de, som ikke havde Køretøj, hjalp til paa anden
Maade, saa Gadəkæret i Løbet af kort Tid blev op-
fyldt med godt 500 Læs Jord, og paa den planerede
Plads anlagdes et Anlæg, hvor Beboerne ønskede at
rejse en Genforeningssten. Men hvor fandtes der
en brugelig Sten, større Sten var ikke almindelige

i Sognet eller Omegnen. Ole Hansen opdagede imidlertid, at der paa Stien lige op til Kirkegaardsmuren laa en større Sten, som, da den blev udgravet, viste sig at være en smuk Natursten, der endogsaa gik lidt ind under Kirkegaardsmuren. Begejstringen blandt Byens Folk var stor baade for Anlægget og særlig for Stenen. Den blev slæbt de godt 100 m hen til det nyanlagte Anlæg, hvor den blev rejst paa en lille Jordhøj med en stor Møllesten til Fundament.

Ole Hansen foreslog og tegnede Indskriften, de to historiske Aarstal:

1 8 6 4

1 9 2 0

Afsløringen, 8. Juli 1921, blev en stor, smuk Fest, hvori alle Sognets Beboere og mange udensogns deltog. Flakkebjerg Ungdomshjems Orkester spillede, og to gamle Veteraner var til Stede som Hædersgæster: fhv. Smed, Forfatter Johannes Vedel, Høve, der var født i Hyllested, og Bmd. Johan Sørensen, Hyllested, for hvem Dagen blev en rigtig Højtidsfest.

Festen begyndte i det nærliggende Forsamlingshus, hvor Udvalgsformanden redegjorde for det store Arbejde med Opfyldningen af Gadekæret, Beplantningen og Rejsningen af Mindestenen. Derefter talte Sognets daværende Præst, J. Windfeld, Lærer Kæstel, Arløse, og Veteran, Johannes Vedel, Høve. Hele Forsamlingen marcherede efter Talerne hen i Anlægget, hvor Udvalgsformanden afslørede Genforeningsstenen og overgav Stenen og Anlægget til Kommunens fremtidige Værn og Vedligeholdelse.

GREVSKABET HOLSTEINBORG'S STEN

Holsteinborg Sogn, Vester-Flakkebjerg Herred.

Den Vejfarende paa Skælskør—Næstved Landevej kommer uventet til en høj, slank Kampesten, der staar i et Skovbryn med grønt Græs rundt om, indrammet af et Jærngitter ind mod Skoven, men med Adgang fra Landevejen. Baggrunden er unge Graner og fine Lærketræer. Her er i Sommer-Middagstiden svalt og stille. Fuglestemmerne høres tydeligt sammen med Vindens bløde Sus i Trætoppene.

Den rødgraa Granitsten, hvis Vægt er godt 5000 kg, har den nu afdøde Lensgreve F. C. C. C. Holstein til Holsteinborg fundet i Skovbunden ca. 1 km fra Stedet, hvor den er rejst.

Ord for Ord maa man stave sig gennem Indskriften, der dækker Stenens Forside:

1920.

BRUDT BLEV FANGEBAAND
FRELST FRA FJENDEHAAND
SØNDERJYDEN VENDTE HJEM.

END ER LANDET DELT
HALVT KAN VORDE HELT
HAAB AF SORG
SKAL VOKSE FREM.

Indskriften er forfattet af Lensgreven. De første Bogstaver i hver Linie er større end de andre, ligesom i de gamle Sang- og Salmebøger. Det er et smukt udført Arbejde, men gamle Stenhugger Jensen i Næstved sagde ogsaa, at han havde gjort sig Umage med Indhugningen.

Den afdøde Lensgreve har, som allerede nævnt, udvalgt Stenen, og Godsets Folk har flyttet den til dens nuværende Plads i Fyrendal Skov ved Rude By ud til Skælskør—Næstved Landevej. Den 7. Oktober 1920 blev Stenen rejst, men der var ingen særlig Højtidelighed, kun Lensgreve F. C. C. C. Holstein med Familie var til Stede.

Mindestenen værnes og vedligeholdes af Holsteinborg Gods.

FUGLEBJÆRG-STENEN

Fuglebjærg Sogn, Øster-Flakkebjærg Herred.

Ved en i „Palmevænget“ ved Fuglebjærg afholdt Genforenings- og Folkefest var Tilslutningen saa overvældende, at de økonomiske Rammer sprængtes og et Nettooverskud paa flere Hundrede Kroner henstod ubenyttet, indtil Sognets Beboere i Forsommeren 1922 enedes om at rejse en Genforeningssten. Der valgtes en Komité, hvis Formand var Sogneraadsformand, Købmand Julius Høyberg.

Komitéen foranstaltede en Indsamling i Sognet og fik overladt Overskudet fra Folkefesten, saa det økonomiske Grundlag for Mindestenens Rejsning løstes hurtigt og let, det var mere vanskeligt at finde en velegnet Sten og Plads til Opstillingen. — En velformet 3000 kg tung Sten blev dog efter en Del Søgen fundet i Kastrup Dyrehave, og nu afdøde Apoteker L. Wibolt skænkede derefter en Plads paa Apotekets Grund, hvor Krummerup Vejen støder til Skælskør—Næstved Landevej. Forpagter Bruun, Fuglebjærggaard, kørte Stenen fra Dyrehaven til Vej-hjørnet ved Apoteket, hvor den opstilledes paa en

Genforenings-Mindesmærkerne i Sorø Amt. 105

græsklædt Jordhøj, flankeret af to Rødtjørne og skærmet af et Jernstakit.

Bjørnsons kendte Vers er indhugget paa Stenens Forside:

ALT, HVAD FÆDRENE HAR KÆMPET,
MØDRENE HAR GRÆDT,
HAR DEN HERRE STILLE LÆMPET,
SAA VI VANDT VOR RET.

Og paa den venstre Side:

GENFORENINGEN
15. JUNI 1920.

Den 15. Juni 1922 afsløredes Mindestenen. Afsløringstalen holdtes af Sønderjyden, Forpagter Bruun, Fuglebjærggaard, og Veteran fra 1864, fhv. Gaardejer Carl Hansen, Højbjerg, Førlev Sogn, afslørede Stenen, der stod dækket af et Dannebrogslag, som med slap Line var fastgjort til en bag Stenen rejst Flagstang, hvor det gik til Tops, medens Forsamlingen sang: „Hil dig vor Fane“.

Kommunen værner og vedligeholder Mindestenen.

SNESLEV-STENEN

Førlev Sogn, Øster-Flakkebjerg Herred.

Ved Landevejen gennem Sneslev By rejste Skoledistriktets Beboere i 1921 en Genforeningssten paa en Plads, som i dette Øjemed opfyldtes i Kanten af Byens store, smukke Gadekær.

Gaardejer P. Hansen, Sneslev Møllegaard, fremkom med Forslag til at rejse Stenen, der er en godt 2 m høj Granitsten med en Vægt af 6000 kg. Den

er fundet i en udgravet Kæmpehøj paa Sneslev Møllegaards Mark, hvorfra den blev trukket af 6 Heste. Et Udvalg med Lærer J. Noer, Sneslev, nu Skibby, som Formand, forestod Rejsningen og bestemte Indskriften, de to sidste Linier af J. Helms: „Jeg elsker de grønne Lunde“.

1864—1920.

END ER DER EN GUD FOROVEN,
DER RAADER FOR DANMARKS SAG.

Den 7. Maj 1922 blev Stenen afsløret med efterfølgende festligt Samvær i Forsamlingshuset, hvor Fru Martha Ottesen talte.

Kommunen værner og vedligeholder Mindestenen.

REJNSTRUP-STENEN

Gunderslev Sogn, Øster-Flakkebjerg Herred.

Beboerne i Rejnstrup By rejste sidst paa Aaret 1920 en mindre Sten til Minde om Genforeningen. Stenen, som er rejst ved Byens Gadekær, har tidligere tjent som Trappesten ved Gaardejer Jens Jensens gamle Gaard i Rejnstrup, hvad den glatslidte Forside tydeligt bærer Vidne om. Den er rejst i en Fod af Cement og foran staar fire mindre Sten og bagved er plantet fire Cypresser medens den egentlige Baggrund er Graner.

Lærer Togskov-Jensen har foreslaet Indskriften:

SØNDERJYLLAND
VUNDET,
DET ER DANMARKS MAAL.

GENFORENINGEN
1920.

Genforenings-Mindesmærkerne i Sorø Amt. 107

Nytaarsaftensdag, 31. December 1920, afsløredes Stenen ved en lille Højtidelighed, hvor Lærer Toge-skov-Jensen holdt en kort Tale og Forsamlingen sang Fr. Paludan Müllers Sang: „Brat af Slaget rammet“, fra hvilken Sang Linierne, der er indhugget øverst paa Stenen, er taget.

Kommunen værner og vedligeholder Mindesmærket.

KYSE-STENEN

Vallensved Sogn, Øster-Flakkebjerg Herred.

Omtrent midt i Kyse By paa et lille Stykke Gadejord, formentlig det gamle Bystævne, har Byens Beboere i Fællesskab rejst et Minde for Genforeningen. Det staar umiddelbart ud til Landevejen Næstved-Slagelse og bestaar af to Sten. En stor, nærmest firkantet Sten, ovenpaa og sammenføjet hermed ligger en mindre med en flad Side, paa hvilken er indhugget:

GENFORENINGEN

1920.

Stenene er skænket af Gaardforpagter Hans Petersen, Kyse, i hvis Markskel de laa. Byens Beboere slæbte dem paa en Sluffe til Opstillingsstedet, der rengjordes, planeredes og indhegnedes med en Ligusterhæk.

Søndag Eftermiddag, den 2. Oktober 1920, afsløredes Mindestenen ved en lille Festlighed, i hvilken Størsteparten af Sognets Beboere deltog. Sognets daværende Præst, Oldenborg-Poulsen, holdt en kort Tale og afslørede Stenen.

Ved frivillige Bidrag var indkommet saa rigelige

Pengemidler, at der blev et Restbeløb, der overlodes til Sogneraadet, som værner og vedligeholder Mindestenen.

SPJELLERUP-STENEN

Marvede Sogn, Øster-Flakkebjærg Herred.

Tanken om at rejse en Genforeningssten i Spjellerup fremsattes af Gaardejer Sigfred Petersen, Spjellerup, og paa et Møde, hvortil der var indbudt af 10 af Skoledistriktets Beboere, valgtes et tre Mands Udvalg med Forslagsstilleren som Formand, til at føre Tanken ud i Livet.

Stenen, der saaledes er rejst i Fællesskab af Skoledistriktets Beboere, som indsamlede de godt 300 Kr., der var nødvendige til Sagens Gennemførelse, blev fundet i Strandkanten ved Smaalandsøhavet og skænket af nu afdøde Lensgreve F. C. C. C. Holstein, Holsteinborg.

Sogneraadet gav Tilladelse til, at Stenen blev rejst paa Spjellerup Skoles Grund, umiddelbart ud til Gaden. Denne Plads blev beplantet, saa Stenen fik en smuk Baggrund.

Indskriften er:

SØNDERJYLLAND

1864—1920

THI SOM AARENE RANDT

SAAS DET: BAANDENE BANDT.

Indskriftens to sidste Linier er fra Joh. Ottensens: „Det haver saa nyligen regnet“.

Den 9. Oktober 1920 afsløredes Mindestenen. Skolebørnene indledede Festen med, klædt i rødt og

hvidt, at synge Henrik Pontoppidans: „Det lyder som et Eventyr“. Udvalgsformanden holdt derefter Festtalen og afslørede Stenen. Han sluttede: Vi skylder Sønderjyderne Tak for deres Trofasthed i de mange og lange Aar, for denne Troskab er Stenens Indskrift et Symbol: Thi som Aarene randt, saas det: Baandene bandt. — Og vi har rejst denne Sten som et synligt Minde for Efterslægten om Danmarks Glædesaar. Efter Afsløringen samledes Deltagerne i Forsamlingshuset, hvor Lærer K. Ravnmark talte om Modersmaalet og sluttede: I 56 Aar holdt Sønderjyderne fast ved Modersmaalet. Genforeningen var Lønningen derfor. Stenen, som vi i Dag har afsløret, skal staa for Efterslægten som Vidne om vor Glæde og Taknemlighed, da Sønderjyderne stemte sig hjem, og maatte de kommende Tider saa vise, at vi havde Øre for Modersmaalets Klang.

Det ovennævnte Tremands Udvalg, som supplerer sig selv, værner og vedligeholder Mindestenen.

AGERUP-STENEN

Hyllinge Sogn, Øster-Flakkebjerg Herred.

Midt i Agerup By, ved et Vejsving, er der af Bylavet rejst en Genforeningssten. Mindestenen er en ret stor Natursten, fundet paa en Mark i Byens Nærhed. Bylavet bestemte og forfattede Indskriften:

MINDE OM
GENFORENINGEN

1920

KAMP FOR ET MAAL
GIVER VILJEN STAAL.

Onsdag Aften, den 14. Juli 1920, var der Afsløringsfest. Førstelærer Nielsen, Hyllinge, talte om Genforeningen og Formanden for Bylavet, Gaard-ejer Niels Jacobsen, afslørede Stenen og udbragte et Leve for det større, genforenede Danmark.

Bylavet værner og vedligeholder Mindestenen.

KARREBÆKSTORP-MINDET

Karrebæk Sogn, Øster-Flakkebjerg Herred.

Sangkoret i Karrebækstorp, som i 1920 bestod af 8 Medlemmer med Murermester J. Olsen som Dirigent, har ved en Vejgaffel midt i Byen plantet et Lindetræ og rejst en Sten til Minde om Genforeningen.

Lindetræet, der nu er et stort, smukt Træ, er plantet i Vejgafflens Grønning, omgivet af en cirkelrund, 25 cm høj, Stensætning, som afsluttes af en lidt større Sten, hvori der er indhugget Aarstallet:

1 9 2 0.

Træet blev plantet i Efteraaret 1920 under Overværelse af samtlige Medlemmer af Sangkoret, der sluttede Højtideligheden med, staaende omkring Mindet, at synge forskellige Genforenings- og sønderjyske Sange.

Sangkoret værner og vedligeholder Mindesmærket.

BISTRUP-STENEN

Fodby Sogn, Øster-Flakkebjerg Herred.

Ved Indgangen til Saltø Skov, hvor to Veje skærer hinanden, tæt ved Skraverup Huse, har Bistrup Skoledistrikts Beboere rejst en Genforeningssten. Det er en 1,5 m høj og 1 m bred Granitsten, fundet i et

Genforenings-Mindesmærkerne i Sorø Amt. 111

Stengærde i Stenbækholm, tilhørende Husmand Jens Hansen, som skænkede den til Beboerne, der slæbte den til Opstillingspladsen, hvor den rejstes paa en stenkranset Jordhøj, bag hvilken plantedes et Lindetræ, der er vokset overordentlig godt til.

Lærer M. Sørensen, Bistrup Skole, bestemte Indskriften:

MINDE OM
GENFORENINGEN MED
SØNDERJYLLAND
9. JULI 1920.

Paa selve Genforeningsdagen i 1920 blev Mindet afsløret i Overværelse af Skoledistriktets Beboere. Lærer M. Sørensen talte og afslørede Stenen. Kommunen værner og vedligeholder Mindesmærket.

HERLUFHOLM-STENEN

Herlufholm Sogn, Øster-Flakkebjerg Herred.

Beboerne i Herlufholm Kommune rejste i 1921 en Genforeningssten ved Korsvejen ud for „Rødehus“. Det er en 6000 kg tung, smuk, uregelmæssig Granitsten, fundet i en Mark ved Gunderup i Sognets nordvestlige Hjørne, hvorfra den paa Blokvogn kørtes til Opstillingspladsen, der er skænket af Herlufholm Stiftelse. Omkring Stenen er der af fhv. Handlungartner N. C. Holme anlagt et smukt lille Anlæg.

Indskriften er bestemt af Komitéen, der forestod Rejsningen, og for hvilken Sognepræsten, K. Hee Andersen, var Formand.

MINDE OM
GENFORENINGEN
1920
